

DE EENZAME TV-KIJKER

LESFICHE 1/4

COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN, 3DE GRAAD D-FINALITEIT

Deze lesfiche is de eerste van de lessenreeks 'De eenzame tv-kijker'. Hier leren de leerlingen de focus van een onderzoek te bepalen en gaan ze aan de slag met het selecteren en beoordelen van bronnen.

Leerplandoelen

- De leerlingen reflecteren over media-effecten vanuit het principe van 'agency' van het publiek.
- De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met specifieke inhoud van het leerplan (domein: media-effecten).

Benodigdheden

- Enkele interessante bronnen rond de invloed van streamingdiensten op onze dagelijkse gewoontes, zoals 'Bingewatchen nefast voor nachtrust' (KU Leuven) en 'Verander je in een eenzame tv-kijker? Studie legt bloot hoe de Vlaming met al die streamingdiensten omgaat' (Het Laatste Nieuws).
- Werkblad CRAAP-test

Beginfase van de les

Als leerkracht kan je deze les starten met een kort klasgesprek om voorkennis over het onderzoeksonderwerp, de invloed van streamingdiensten op het publiek, op te halen. Wat zegt het buikgevoel van de leerlingen ...

- Hebben zij het gevoel dat ze door het bingewatchen minder (goed) slapen?
- Streamen zij vaak series alleen op hun kamer of vooral met huisgenoten in de woonkamer?
- Durven zij of hun huisgenoten weleens een maaltijd over te slaan door het bingewatchen?
- Denken zij dat streamingdiensten hun concentratie beïnvloeden?
- Wat zouden ze te weten willen komen over dit onderwerp?

Noteer **de eerste hypothesen en mogelijke onderzoeksvragen**, zoals 'Wat is dé beste streamingdienst?', 'Zijn streamingdiensten verslavend?', 'Hoe beïnvloeden streamingdiensten onze gewoontes?', die uit het klasgesprek naar voren komen op het bord. Aansluitend kan je als leraar het doel van deze brainstormopdracht duidelijk meegeven. Aan het eind van deze les zouden de leerlingen een goede onderzoeksvraag moeten kunnen formuleren. In tegenstelling tot gewone vragen moet die voldoen aan de volgende **criteria** ...

Een goede onderzoeksvraag is open, objectief, onderzoekbaar of haalbaar, (enigszins) complex, relevant.

Samen met je leerlingen zou je al kunnen nagaan welke van de zonet genoteerde vragen niet in aanmerking komen. Zo is de vraag naar dé beste streamingdienst niet complex en de tweede vraag is niet objectief, want we gaan er al van uit dat streamingdiensten verslavend zijn.

Middenfase

Om de leerlingen te helpen de onderzoeksvraag scherper te formuleren kan je hen één van de twee teksten laten lezen. Als leerkracht zorg je ervoor dat een leerling telkens een andere tekst krijgt dan zijn buur. Geef hen ook mee dat ze info moeten zoeken die de hypothesen op het bord bevestigen of ontkrachten. De leerlingen delen hun bevindingen eerst met hun buur en dan met de hele klas. Op basis van deze reacties kan je als leraar **de hypothesen aanpassen en nieuwe onderzoeksvragen of deelvragen toevoegen**.

Daarnaast kan je dit moment ook aangrijpen om te modelen hoe bronnen op wetenschappelijk niveau geselecteerd en beoordeeld worden. Wil je een bron inzetten voor wetenschappelijk onderzoek, dan moet die een test, **de CRAAP-test** doorstaan.

CRAAP is uiteraard een letterwoord, concreet houdt dit in dat de bron **actueel (Currency)**, **relevant (Relevance)**, **van een autoriteit afkomstig (Authority)**, **volledig/ precies (Accuracy)** is en een specifiek doel (**Purpose**) heeft.

In deze fase mogen de leerlingen als echte examinatoren/ onderzoekers hun tekst aan een test onderwerpen. Hun hulpmiddel is daarvoor het werkblad op de volgende bladzijde. Dit document en de vragen gebruiken ze om na te gaan of hun bron geschikt is voor wetenschappelijk onderzoek. Ze vullen per onderdeel de antwoorden aan en geven dan telkens een score op vijf. Vervolgens tellen ze de resultaten op en bepalen ze of de bron slaagt of niet ...

Normaal gezien zullen ze zo inzien dat de het artikel van de KU Leuven betrouwbaar, maar niet zo actueel is. Het artikel van Het Laatste Nieuws is dan weer actueler, maar minder relevant. Zo verklapt het niet veel over de invloeden van streamingdiensten op ons, hoewel de titel dit wel doet vermoeden.

Eindfase

Als afsluiter laat je de leerlingen stilstaan bij het proces dat ze doorlopen hebben. Samen met hen kan je de voorgestelde onderzoeksvragen en deelvragen bekijken waarna je de klas in kleinere groepen verdeelt. Elke groep kiest op basis van de voorstellen een onderzoeksvraag met extra deelvragen. Die worden voorgesteld aan de klas, waarna de klasgenoten het kritische publiek vormen. Zij gaan na of de sprekers voldoende oog hadden voor alle criteria van een goede onderzoeksvraag met duidelijke deelvragen.

DE EENZAME TV-KIJKER

WERKBLAD CRAAP

COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN, 3DE GRAAD D-FINALITEIT

Gebruik dit werkblad om de betrouwbaarheid van een bron te beoordelen aan de hand van de CRAAP-test. Vul de antwoorden in en geef een score per categorie (1-5, waarbij 1 = zeer onbetrouwbaar en 5 = zeer betrouwbaar). Tel de punten op om een totaalscore te bepalen.

1 Actualiteit (Currency)

- Wanneer is de bron gepubliceerd of voor het laatst bijgewerkt?
- Is de informatie recent genoeg voor jouw onderzoek?
- Wordt er verwezen naar actuele gegevens en bronnen?

Score (1-5): ____

2 Relevantie (Relevance)

- Is de bron relevant voor jouw onderzoeksvraag of onderwerp?
- Is de informatie gericht op het juiste academische niveau (bijvoorbeeld wetenschappelijk vs. populair)?
- Voor wie is de bron bedoeld (studenten, wetenschappers, het brede publiek)?

Score (1-5): ____

3 Autoriteit (Authority)

- Wie is de auteur of uitgever van de bron?
- Wat zijn de kwalificaties of expertise van de auteur?
- Is de bron afkomstig van een betrouwbare instelling (bijvoorbeeld een universiteit, onderzoeksinstituut of gerenommeerde journalistieke bron)?
- Worden er contactgegevens of verwijzingen naar de auteur vermeld?

Score (1-5): ____

4 Volledigheid en precisie (Accuracy)

- Is de informatie goed onderbouwd met verwijzingen naar andere betrouwbare bronnen?
- Bevat de bron feitelijke, verifieerbare informatie?
- Zijn er spelfouten, grammaticale fouten of andere tekenen van onzorgvuldigheid?
- Wordt er gebruikgemaakt van objectieve, gecontroleerde gegevens?

Score (1-5): ____

5 Doel (Purpose)

- Wat is het doel van de bron? (Informeren, overtuigen, verkopen, vermaken?)
- Is de bron objectief of is er sprake van vooringenomenheid?
- Wordt er een bepaalde mening of agenda gepresenteerd zonder voldoende onderbouwing?
- Worden er meerdere perspectieven aangeboden?

Score (1-5): ____

Totaalscore: ____ / 25

Interpretatie van de score:

- 20-25 punten → Zeer betrouwbaar
- 15-19 punten → Betrouwbaar, controleer enkele aspecten
- 10-14 punten → Twijfelachtig, zoek alternatieve bronnen
- 5-9 punten → Onbetrouwbaar, niet geschikt voor wetenschappelijk gebruik

Conclusie en opmerkingen

Noteer hier je algemene beoordeling van de bron en eventuele opmerkingen:

.....

.....

.....

.....

DE EENZAME TV-KIJKER

LESFICHE 2/4

COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN, 3DE GRAAD D-FINALITEIT

Deze lesfiche is de tweede van de lessenreeks 'De eenzame tv-kijker'. Hier leren de leerlingen een gepaste onderzoeksmethode selecteren en stellen ze gepaste vragen op om het publiek te bevragen.

Leerplandoelen

- De leerlingen reflecteren over media-effecten vanuit het principe van 'agency' van het publiek.
- De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met specifieke inhoud van het leerplan (domein: media-effecten).

Benodigheden

- Enkele voorbeelden van enquêtes.

Beginfase van de les

Als leerkracht kan je kort opfrissen wat in de vorige les(sen) aan bod kwam. Je kan starten met enkele voorgestelde onderzoeksvragen, waarna de leerlingen zelf de criteria voor een goede onderzoeksvraag (open, objectief, onderzoekbaar/ haalbaar, (enigszins) complex en relevant) mogen aanreiken. Zo kan je achterhalen of de leerlingen klaar zijn voor de volgende fase.

Maak hen duidelijk wat het doel van deze les is: een gepaste onderzoeksmethode selecteren en een enquête opstellen.

Middenfase

Hier kan je de leerlingen vertrouwd maken met de **verschillende soorten onderzoeksmethoden**. Het best reik je als leraar zelf de mogelijkheden aan die bij het onderzoeksonderwerp passen, zoals **een literatuuronderzoek, een enquête, een interview, een case study bij een focusgroep, een experimenteel onderzoek, ...** (Voor de volledige lijst verwijzen we graag naar de PRO-site, zie tegel 'Onderzoekscompetentie', 'Voor leraren').

Je kan dit concreet maken door telkens een voorbeeld te geven toegepast op de onderzoeksvraag. Zouden ze willen weten of bingewatchen invloed heeft op de concentratie, dan zouden ze een groep leerlingen in de middagpauze kunnen laten kijken naar een populaire serie, een andere groep neemt gewoon pauze. Vervolgens krijgen beide groepen een tekst over een specifiek onderwerp waarover ze vragen moeten beantwoorden. Scoort de tweede groep beter?

Dan is het aan de leerlingen zelf. Laat hen eerst met hun buur bepalen welke onderzoeksmethodes het best passen bij hun vraag en welke valkuilen ze al kunnen voorspellen. Als leraar kan je hiervoor de volgende richtvragen stellen ...

- Welke methodes zou je kunnen gebruiken bij je onderzoek?
- Welke methodes passen het best bij je onderzoek?
- Wat zijn mogelijke valkuilen voor de gekozen methode?

Hoogstwaarschijnlijk zullen de leerlingen kiezen voor **een enquête of interview**. Ze zullen immers willen nagaan welk effect streaming of bingewatchen heeft op het doelpubliek, waardoor ze gepaste vragen moeten opstellen. Als leerkracht kan je hier het model zijn: zo kan je hen voorbeeldvragen aanreiken die de leerlingen mogen onderverdelen in twee categorieën (bruikbaar en **niet bruikbaar**). Laat hen hierover eerst per twee reflecteren, waarna ze hun keuze klassikaal mogen verdedigen ...

- Hoeveel uur per dag besteedt u aan streamingdiensten?
- **Kijkt u vaak Netflix? ('Vaak is subjectief, voor de één is het dagelijks, voor de ander 'wekelijks')**
- Op welk moment van de dag gebruikt u het vaakst streamingdiensten?
- Kijkt u meestal alleen of samen met anderen?
- Hoe vaak gebruikt u 'autoplay' (het automatisch starten van de volgende aflevering)?
- Heeft u een abonnement op meerdere streamingdiensten?
- **Wat vindt u van streamingdiensten? (Te vaag)**
- Waarom kiest u streamingdiensten boven traditionele media?
- Hoeveel betaalt u maandelijks voor streamingdiensten?
- **Vindt u streamingdiensten te duur? (Subjectief)**
- ...

Differentiatie: een alternatief kan zijn dat (sommige) leerlingen de hulp van AI, met name een chatbot, als ChatGPT, inschakelen om gepaste enquêtevragen te verkrijgen. Leer hen hiervoor een gepaste prompt te schrijven, waarin ze het doel van de enquête helder verwoorden. Het is zeker van belang dat de leerlingen de door AI voorgestelde vragen kritisch bekijken en ook hier ordenen op basis van hun bruikbaarheid.

Laat leerlingen in deze fase reflecteren over de formulering van de vragen: welke vragen moeten meerkeuzevragen zijn, welke vragen zijn het best open, ...?

Eindfase

Als afsluiter plaatsen de leerlingen hun enquête- of interviewvragen in een gedeeld document. Vervolgens stellen ze hun vragen aan de hele klas voor waarna er feedback gevraagd wordt. Geef de leerlingen vervolgens voldoende tijd om hun onderzoek te plannen, uit te voeren en de resultaten te verzamelen.

Tip: om tijd te sparen kunnen de vragen in een Form verwerkt worden.

DE EENZAME TV-KIJKER

LESFICHE 3/4

COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN, 3DE GRAAD D-FINALITEIT

Deze lesfiche is de derde van de lessenreeks 'De eenzame tv-kijker'. In deze les leren de leerlingen de resultaten van hun onderzoek te analyseren en een conclusie te formuleren.

Leerplandoelen

- De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met specifieke inhoud van het leerplan (domein: media-effecten).

Benodigheden

- Onderzoeksresultaten van het eigen onderzoek van de leerlingen.

Beginfase van de les

Als leerkracht kan je via een kort klasgesprek polsen naar **de ervaringen** van de leerlingen. Velen zullen hun comfortzone verlaten hebben bij de uitvoeringsfase van hun onderzoek. Medeleerlingen, leerkrachten of directies ondervragen over hun kijkgedrag, vraagt wat moed en is niet iets wat dagelijks gebeurt. In dit gesprek kan je ook nagaan of de onderzoeksresultaten volgens de leerlingen betrouwbaar zullen zijn en of hun hypothesen bevestigd zullen worden.

Middenfase

Hier gaan de leerlingen aan de slag met hun resultaten. Als leerkracht vraag je hen het best om eerst hun onderzoeksvraag, deelvragen en hypothesen opnieuw te bekijken.

Daarna kunnen ze selecteren welke resultaten relevant zijn om de vragen te beantwoorden. Als de verzamelde gegevens niet overzichtelijk genoeg zijn, dan stellen ze die het best eerst **visueel** voor. Zo kunnen de leerlingen opvallende citaten in een tabel noteren of ze stellen de uitspraken via een woordenwolk voor. Werken de leerlingen vooral met meerkeuzevragen, dan zou je de hulp van de leerkracht wiskunde kunnen inschakelen zodat de resultaten in grafieken omgezet kunnen worden.

Differentiatie: als de enquête via een Form ingevuld werd, dan worden er automatisch al grafieken gegenereerd bij meerkeuzevragen.

Pas wanneer de resultaten overzichtelijk zijn, kunnen de leerlingen (eindelijk!) proberen om **de resultaten te linken** aan de onderzoeksvraag en mogen ze een voorzichtige **conclusie formuleren**. Als leraar kan je hen hiervoor enkele richtvragen meegeven om deze analyse te ondersteunen. Laat hen de vragen in kernwoorden beantwoorden ...

- Wat kan je uit de gegevens afleiden?
- Welke gegevens zijn essentieel voor je onderzoeksvraag?
- Liet de gekozen methode jou toe om een betrouwbaar antwoord te formuleren?
- Bevestigen de resultaten je hypothese of niet? Waarom wel of niet?
- Is nog bijkomend onderzoek nodig?
- Wat liep vlot en wat liep minder goed?
- ...

Eindfase

Als leerkracht kan je deze les afsluiten met een exit ticket. Pols hierbij of de resultaten het buikgevoel van de leerlingen bevestigen, welke tekortkomingen hun onderzoek had en welke mogelijkheden voor vervolgonderzoeken er zijn.

Differentiatie: zijn je leerlingen wat mondiger, dan kan je kiezen voor een vraag- en leergesprek. Hier kan je dan benadrukken dat ook onderzoek, dat er niet in slaagt om de hypothese te bevestigen, heel waardevol kan zijn. Soms zijn 'mislukte' onderzoeken net de waardevolste!

DE EENZAME TV-KIJKER

LESFICHE 4/4

COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN, 3DE GRAAD D-FINALITEIT

Deze lesfiche is de vierde en laatste van de lessenreeks 'De eenzame tv-kijker'. Hier leren de leerlingen over de resultaten van hun onderzoek te rapporteren.

Leerplandoelen

- De leerlingen reflecteren over media-effecten vanuit het principe van 'agency' van het publiek.
- De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met specifieke inhoud van het leerplan (domein: media-effecten).

Benodigheden

- Voorbeelden van infographics
- Een jury bestaande uit medeleerlingen, leerkrachten en/ of externen.

Beginfase van de les

Nu de leerlingen hun onderzoeksresultaten hebben geanalyseerd, is het tijd om hun bevindingen te delen met anderen. Dit kan op heel wat verschillende manieren, via een verslag, een poster of infographic, een website of webpagina of een presentatie. Hier kiezen we voor een infographic en een presentatie.

Het best bespreek je eerst met de leerlingen waaraan **een goede infographic** moet voldoen. Laat hen enkele voorbeelden zien die de leerlingen onder de loep mogen nemen en waarbij ze zoeken naar overeenkomstige kenmerken, zoals ...

- een pakkende en duidelijke titel,
- een sterke visuele ondersteuning,
- het gebruik van pictogrammen en symbolen,
- een goede balans tussen tekst en beeld,
- korte verklarende teksten bij grafieken of afbeeldingen,
- ...

Middenfase

In deze fase mogen de leerlingen zelfstandig een infographic opstellen op basis van hun onderzoek. Vooral het parafraseren en verwijzen naar bronnen zal hier en daar om extra ondersteuning vragen. Als leerkracht kan je een coachende rol opnemen.

Differentiatie: vinden je leerlingen het moeilijk om teksten te herschrijven, dan kan je hen ook hier de hulp van AI laten inroepen. Via schrijfassistenten zien leerlingen in hoe je teksten zakelijker, beknopter kan verwoorden. Leer hen wel kritisch kijken naar het gegenereerde resultaat.

Zijn de leerlingen klaar, laat hen dan het ontwerp doorsturen naar een klasgenoot. Die kan via de volgende richtvragen controleren of alle inhoudelijke elementen aanwezig zijn en geeft feedback op inhoud en taal.

- Wordt de onderzoeksvraag expliciet vermeld?
- Wordt vermeld hoe de resultaten werden verzameld?
- Zijn de bronnen duidelijk en correct weergegeven?
- Wordt de link gelegd tussen de resultaten en de onderzoeksvraag?
- Optioneel: wordt verwezen naar wat goed/ verkeerd liep tijdens het onderzoek?
- ...

Eindfase

Met behulp van de feedback herwerken de leerlingen hun infographic die ze daarna gebruiken tijdens **de presentatie** van hun onderzoek. Dit zal een bijzonder stressvol moment zijn: het kan dan ook zinvol zijn om een try-out te voorzien. Hier oefenen de leerlingen hun presentatie in en staan stil bij mogelijke vragen die het publiek zou kunnen stellen. De antwoorden op deze vragen noteren ze op kleine spiekbrieftjes.

Tot slot kan je samen met de leerkracht Nederlands de leerlingen nog enkele tips geven voor een goede presentatie.